

терпимості та зреалізувати перспективи релігійного плюралізму. Про прийдешній справедливий мир йдеться у всіх християнських оповідях, літургіях, піснеспівах. Відповідь на виклик релігійного плюралізму визначатиме характер майбутніх Церков і, безумовно, зможе показати те мирне співіснування всього світу, про яке вони постійно моляться.

Використані джерела:

1. Иудейско-христианский диалог // Словарь-справочник. Под ред. Леона Кленицкого и Джеффри Вайгодера. – М., 2004.

П. ПАВЛЕНКО (Київ, Україна)

РИМО-КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА В КООРДИНАТАХ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ (католицький проект позаетнічної уніфікації людства)

Римо-Католицька Церква витлумачує сучасні глобалізаційні процеси як тенденції до розбудови земного «граду Божого», як реалізацію Царства Божого на Землі. «Діяльність людини на Землі, якщо вона натхнена і зміцнена любов'ю, робить внесок у зведення вселенського граду Божого, до якого рухається історія людської сім'ї. В суспільстві, що переживає глобалізацію, загальне благо і праця заради нього не можуть не досягати масштабів усієї людської сім'ї, тобто спільноти народів і націй¹, так що град людський знаходить обриси єдності та миру і певною мірою стає передбаченням і прообразом міста без кордонів, граду Божого» (*Caritas in Veritate*², 9).³ «Вона (глобалізація – П.П.) справа людська; за нею стоять різні культурні установки, що вимагають розрізнення. Справжнє обличчя глобалізації як процесу та її основний етичний критерій – це єдність людської сім'ї, її розвиток у добрі. Тому слід невпинно підтримувати той культурний аспект процесу всевітньої інтеграції, який спрямований на благо особистості й спільноти і відкритий до трансцендентного» (*Caritas in Veritate*, 42).⁴

Сучасний католицизм виступає за єдине, «цільне людство», за загальнопланетарну християнську цивілізацію, в межах якої не буде поділів між людьми за державними, національними, етнічними, культурними ознаками, але «щоб були всі одно», як зауважує євангельський Ісус (Ів. 17:21). Церква ж постає при цьому як «знак та інструмент цієї єдності» (*Caritas in Veritate*, 54).⁵ Найбільш загальною теоретичною передумовою католицької інтерпретації як самої нації, так і найважливіших проблем національного розвитку і національних відносин є концепція природного права. За цією концепцією, життя нації постає як реалізація

¹ Пор.: Іван XXIII, Енци. «Pacem in terris» (11 квітня 1963 р.): AAS 55 (1963). – 268–270.

² Лат. *Caritas in Veritate* – «милосердя в істині».

³ Енциклика «Caritas in veritate» Верховного понтифіка Бенедикта XVI. – М., 2009. – С. 9.

⁴ Там само. – С. 59.

⁵ Там само. – С. 79.

цього природного права, кінцевою метою реалізації якого виступає Бог. Власне, на основі концепції природного права вибудовується і соціальна концепція католицизму, і соціальна етична доктрина, в тому числі й з національного питання. Назагал, концепція природного права обстоює ідею, згідно з якою буття нації визначається та регулюється божественним началом. В цьому контексті, якщо католицька ідея гуманізму визначає людську особистість як істоту трансцендентну, тобто таку, що не має етнічних ознак чи характеристик, бо ж є «образом і подобою Бога» (християнський гуманізм, тримаючи за основу євангельську ідею зречення світу і самозречення християнином «самого себе»), обстоює абстрагованість людини від плану соціально-історичного буття на користь її єднання з Богом, орієнтуючи на буття божественне, що існує за межами земного світу і в межах якого людина втрачає в тому числі й власну етнічну характеристику), то природне право, на відміну від християнського гуманізму, визначає людину як істоту передусім соціальну, таку, що, певною мірою, не може розглядатися поза межами суспільних відносин.

На перший погляд між цими обома підходами щодо розуміння людини нібито наявне протиріччя. Але якщо зважити на те, що соціальне буття людини неможливе поза межами конкретної нації вже на тій підставі, що людина живе на Землі (є істотою матеріальною), бодай що може вважати себе у крайньому значенні духовною істотою і бути космополітом, а «чистого» космополіта не може існувати тому, що той спілкується конкретною мовою, яка, якою б вона не була, у свою чергу, завжди постає одним із найголовніших культурних виразників конкретного етносу чи нації, бо ж носієм конкретної мови завжди є конкретний народ (щоправда якщо не йдеться про таку штучноутворену мову, як есперанто і яку, як відомо, в широкому і традиційному вжитку ніхто не використовує), то в остаточному рахунку ідея гуманізму в цьому контексті перетинається й підводиться до концепції природного права, оскільки, за уявленнями католицизму, соціальні проблеми подаються як проблеми релігійного порядку – буття нації регулює лише один Бог.

В цьому сенсі нація не є носієм свого природного права. Звідси рівність, рівноправність націй ґрунтується в католицизмі не на цінності націй як таких, а зумовлюється рівністю людей, людської природи. А це саме по собі означає, що й сама ідея нації не є прийнятною, оскільки поняття нації, національного розцінюють доволі умовними категоріями, бо ж в християнському сенсі суперечать ідеї рівності всіх християн перед Богом. Розрізнення ж людей за національною приналежністю робить їх різними, що може означити як нерівними. В істинному сенсі нацією може вважатися навіть не спільнота віруючих в Ісуса Христа взагалі, а «католицька нація», яка розуміється «вселенським братством» як «Царство Небесне» чи «Тіло Христове», що чекає Другого приходу Христа й кінця світу і прагне до возз'єднання з Творцем. А оскільки, за цими уявленнями, націй як таких на тому світі вже не буде, бо ж той світ є світом духовно-божественного буття, то поняття нація в межах такого вселенського християнського братства не є важливим, а то й навіть небезпечним, оскільки зорієнтованість на нього лише прив'язує віруючого до світу, а відтак стоїть на заваді реалізації християнських чеснот з тим, щоб підготувати себе до зустрічі із Спасителем.

Незважаючи на те, що позиція Папи Івана Павла II дещо була відмінною від обстоюваною століттями традиційно католицької, оскільки за його керівництва Римо-Католицькою Церквою процеси етнізації в її межах дещо активізувалися: великого значення набув міжкультурний діалог, а поруч з цим - і міжконфесійний

та міжрелігійний, проте офіційна позиція його наступника – Бенедикта XVI – законсервувала це питання, повернувши його в лоно традиції, з притаманним йому духом універсалізму, а за нинішніх умов – глобалізму, про що яскраво доводить Енцикліка 2009 року «*Caritas in Veritate*».

З одного боку, Іван Павло II зауважував на важливості міжкультурного (міжцивілізаційного) діалогу, обстоював ідею єдності Церкви в її культурному різноманітті. «Рід людський повинен досягнути єдності через багатоманітність; він вчиться бути єдиною Церквою, зберігаючи все розмаїття форм мислення і діяльності, культур та цивілізацій».⁶ Хоча безперечно й розумів Папа це з позиції традиційного католицького універсалізму: «У поділеному світі над-національна єдність Католицької Церкви залишається великою силою...».⁷ У своєму заповіті Іван Павло II висловлює таку думку: «Бажаю ще раз віддати себе волі Господній. Він сам вирішить, коли і як я повинен завершити свою земну дорогу і пастирське служіння. В житті і смерті *Totus Tuus* (весь твій) за допомогою Пренепорочної Діви. Змиряючись нині перед цією смертю, вірую, що Христос дасть мені благодать Свого останнього прищестя. Вірую, що здійснить Він все це відповідно із значенням тієї великої справи, якій прагну служити, - порятунку людей, збереженню сім'ї людської, а в ній - всіх націй і народів (серед яких серце в першу чергу звернене до моєї улюбленої Батьківщини), тим людям, що довірилися мені, справі Церкви, справі прославляння Бога».⁸

З іншого боку, позиція Папи Бенедикта XVI відмінна від тієї, яку обстоював Іван Павло II. Маємо наяву відчутний курс повернення до універсалізації та інтернаціоналізації католицизму. «Долаючи кордони національних громад, турбота про ближнього розширює, таким чином, свої горизонти на весь світ. II Ватиканський Собор справедливо підкреслив: «З числа знамень нашого часу гідно особливої уваги зростаюче і непоборне почуття солідарності всіх народів».⁹ ... Таким чином, солідарність, проявлена цивільним суспільством, значно перевершує солідарність одинаків» (*Deus Caritas Est*, 30, а).¹⁰ Під «одинаками» тут слід розуміти «нації», бодай «католицькі», а «солідарність всіх народів», як прагнення до виведення їх з рамок «національних кварталів».

Зауважимо, що принцип солідаризму посідає важливе значення в соціальній філософії сучасного католицизму. Солідаризм, як ідея єдності чи спільності інтересів, поширюючись на етноси, нації й держави (хоча також і сім'ї, родини), визначає між ними таку систему відносин, яка веде їх до об'єднання в одну вселенську родину народів чи, точніше б слід сказати, один наднарод, що об'єднує один світогляд, одна система цінностей, одна традиція, виразником і охоронцем яких є одна єдина Католицька Церква. В такий спосіб, як це розкривається в Енцикліці «*Populum progressio*» Папи Павла VI, в остаточному рахунку мусить реалізуватися «справжнє спілкування між усіма націями» (*Populum progressio*, 43).

⁶ Папа Йоанн Павел II. Преступить порог надежды.- М., 1995.- С. 193.

⁷ Там само.- С. 211-212.

⁸ Рускі пераклад завяшчання Айца Яна Паўла II (поўны тэкст) // Інтэрнэт-старонца Францішканаў – Братоў Меншых Канвэнтуальных.- http://tau.by/index.php?option=com_content&task=view&id=242&Itemid=80

⁹ Декрет об апостольстве мирян: *Apostolicam actuositatem*, 14.

¹⁰ Енцикліка «*Deus Caritas Est*» Верховного понтифіка Бенедикта XVI Епископам, пресвітерам и дияконам, монашествующим і всім вірним мирянам «Про християнську любов» від 25 грудня 2005 року.

Іншими словами, під ідеєю міжнародної солідарності, ідеєю «католицької єдності народу Божого»¹¹ подається той самий космополітизм, інтернаціоналізм чи ще якийсь «ізм», кінцевою метою розвитку якого є об'єднання людства в одну наднацію, одне позаетнічне суспільство, культурними виразниками якого будуть виступати саме релігійні виразники. Національні держави за таких умов розглядаються лише, як досить умовні й до того ж суто територіальні утворення. Відтак, національна ідея і похідна від неї ідея національної незалежності, для католицизму є неприйнятною. В Декреті «Ad Gentes», ухваленому II Ватиканським собором, чітко зауважується, що «Христос і Церква, яка репрезентує свідоцтво про нього шляхом проголошення Євангелії, стоять над будь-якими особливостями раси чи національності, а тому ніхто й ніде не може їх вважати чужими» (Ad Gentes, 8). Перефразовуючи цю тезу, можна сказати це інакше: Христос і Церква перебувають над будь-якими особливостями раси чи національності, а тому ніхто й ніде їх не може вважати своїми, рідними, бо ж вони виведені за межі рас і націй, а відтак сфера етнічного чи національного буття для католицизму є чужою. В такий спосіб такі поняття, як то «польський католицизм», «литовський католицизм» та ін. є лише поняттями умовними і не несуть в собі ознак етнічності, не мають насправді національних ознак, бо ж, у протилежному разі, це буде суперечити духу і букві віровчення Католицької Церкви. Тут, скоріше, йдеться про пристосування Церкви до конкретних націй з метою навернення їх у своє лоно, зміцнення їх у вірі, аніж про якесь уможливлення процесів етнізації католицизму серед тих чи інших «католицьких народів».

«Виходячи із своєї концепції нації, Католицька Церква вважає її лише «природним» етнічним утворенням, з чого начебто слідує, що життя нації не повинне стосуватися політичної сфери. На цій підставі заперечується потреба національної державності для кожного народу, національного суверенітету в політичній області, реалізації права нації на самовизначення».¹² Це засвідчують такі енцикліки, як «Fidei donum» Папи Пія XII, «Mater et Magistra» та «Pacem in terris» Папи Івана XXIII, «Populum progressio» Папи Павла VI, а також його послання до народів Африки – «Africae terrarum», а також II Ватиканський собор. Загалом, ставлення сучасного католицизму до етнічного зафіксовано II Ватиканським собором, який визнає реальність існування Католицької Церкви в сучасному поліконфесійному, полірелігійному і поліетнічному світі і виходячи з цих реалій вибудовує нинішню свою політику у модерному світі на засадах «обновлення» і «співіснування». Втім визнання католицизмом поліморфності його (світу) проявів і форм буття ще далеко не означає, що Церква щодо сфери етнічного суттєво переглядає свої попередні позиції і відтак проголошує курс до етнізації католицизму. Католицька Церква, «призначена розповсюджуватися у всіх країнах, вона входить в історію людей, але в той само час переступає межі часів і народів» (Lumen gentium, 9).

І якщо католицизм і допускає якісь етнічні чи культурні прояви у своїх межах, то вони є більше зовнішніми, аніж етнокультурними за змістом і суттю. Тут йдеться далеко не про впровадження елементів етнічних культур, а про обстоювання зовнішньої, формальної, глобалізованої культури, яка, як відомо, легко підтасовується під будь-яку етнічну чи національну культуру, бо ж

¹¹ Lumen gentium, 13.

¹² Минкявичус Я.В. Католицизм и нация.- М., 1971.- С. 80.

використовує її суто зовнішні ознаки, водночас нехтуючи її внутрішнім світоглядно-звичаєвим осердям. «Оскільки в деяких країнах ... є народи із самобутніми музичними традиціями, що відіграють важливу роль в їхньому релігійному та соціальному житті, то цій музиці мусить бути надана вірна оцінка й надане відповідне місце як у формуванні релігійного духу цих народів, так і у пристосуванні культу до їхніх особливостей...» (Socrasanctum concilium, 119). Ставка береться переважно на використання Церквою особливостей національного мистецтва взагалі – живопису, архітектури, національних костюмів, народних промислів. «Церква не вважала строго своїм жодного художнього стилю, але приймала форми кожного століття у відповідності до характеру народів... І в наш час мистецтво всіх народів і країн мусить широко використовуватися в Церкві...» (Там само, 123).

Попри те, що такими поняттями, як «універсалізм» чи «космополітизм» католицизм на віроповчальному рівні не оперує, більше того – ставиться до них негативно, оскільки вони (особливо космополітизм) є явищами здебільшого політичними, однак універсалістський і космополітичний характер його (католицизму) є очевидним, як очевидним свого часу був і космополітизм самого паулінізму чи еллінохристиянства, наступником якого якраз і є Католицька Церква. Це вже відчутне бодай навіть на рівні назви «католицька» (грецьк. καθολικός), що означає «всезагальний», «всесвітній», «вселенський».

Щодо ставлення католицизму до етнічного в умовах сучасних глобалізаційних процесів, мова йде не лише про пристосування його (католицизму) до видимих, зовнішніх, навіть поверхових, елементів етнічних чи національних культур, в межах яких він існує і аж ніяк не про якість піклування про їх розвиток, охорону, тим паче про «католицький фундамент національних культур» чи взагалі ідею етнізованого католицизму. «В національному суспільстві католицизм, проникаючи в різноманітні сфери його життя, отримує зовнішню національну форму, у зв'язку з чим створюється видимість, що католицька релігія є національним атрибутом і національною цінністю».¹³

В енцикліці «Caritas in Veritate» Бенедикт XVI наголосив, що він (а в його особі і підпорядкована йому Церква) загалом не налаштований проти глобалізації, зокрема проти глобалізації економіки, але лише за умови, що вона дозволить більш справедливо перерозподілити багатства планети. «Сліпо противитися глобалізації – значить діяти помилково та упереджено, нехтувати процесом, в якому є й позитивні аспекти, упускати різноманітні можливості для розвитку, які він уособлює. Процеси глобалізації, належним чином сприйняті і спрямовані, дозволяють зробити великий і безпрецедентний перерозподіл багатств на планетарному рівні. Але за неправильного керівництва ці процеси можуть призвести до зростання бідності та нерівності, а також заразити кризою весь світ. Слід виправляти порушення, часом серйозні, які призводять до нових поділів між народами і всередині народів, і діяти так, щоб перерозподіл багатств не супроводжувалося перерозподілом бідності або навіть її загостренням, чого можна побоюватися при неналежному управлінні нинішньою ситуацією» (Caritas in Veritate, 42).¹⁴

¹³ Минкявичус Я.В. Католицизм и нация.- М., 1971.- С. 230.

¹⁴ Энциклика "Caritas in veritate" Верховного понтифика Бенедикта XVI. – М., 2009. - С. 59-60..

В «Caritas in Veritate» Папа Римський пропонує створити наднаціональну структуру, яка мусить допомогти людству вийти з чергового світової фінансово-економічної кризи. Фактично глава Ватикану, з посиланням на Папу Івана ХХІІІ¹⁵, закликав до створення «нової світової політичної влади»¹⁶. Більше того, він зауважує, що ця влада мусить визнаватися всіма і служити ефективною владою заради забезпечення безпеки, поваги і прав кожного. Слід також відзначити, що глобалізаційна політика Ватикану спричинена не лише прагненнями до перерозподілу багатств у світі і в такий спосіб боротьбою з бідністю, не лише до реалізації загального блага, а ще й тією даністю, яку Апостольська Столиця не надто афішує: Католицька Церква відчуває серйозне занепокоєння з приводу втрати нею європейської ексклюзивності і занепаду католицької Європи. Політика Папи Римського спрямована на відродження католицького християнства в Європі, особливо на фоні її активної ісламізації, а також з огляду на суттєву втрату католицизмом своїх позицій на фоні протестантизму і православ'я, які представляють серйозну конкуренцію особливо на Сході.

Складність ситуації спричинюється ще й тим фактом, що європейці, з одного боку, все більше перестають бути церковно-належними віруючими, вважаючи, що духовність існує і поза межами конфесійно організованого християнства, а з іншого – обстоюють якщо й не атеїстичні погляди, то, принаймні, вважають себе щодо релігії скептиками й агностиками.

Таким чином, ставлення Ватикану до глобальних процесів сучасності, власне, до глобалізації, загалом є позитивним і цей позитив характеризує і визначає політику католицизму на найближчі десятиліття. В глобалізації католицизм вбачає реальні умови, реальний механізм до вселенського як загальнопланетарного панування у світі – історичний шанс до реалізації свого політичного панування у світі. Саме тому Ватикан воліє сам стати керманичем цього руху, а не якісь там фінансові, економічні чи політичні кола. «Процес глобалізації можна розглядати, як ще один етап у розвитку світу після великого події його спокутування Ісусом Христом. Католицька Церква постійно виступала за розвиток націй і народів. Папа Павло VI навіть присвятив цій темі окрему енцикліку *Populorum Progressio*.¹⁷ Глобалізація відзначає залучення багатьох народів і націй у світову економічну систему і можливо також у світ, що значною мірою не має кордонів. ... Коли Ісус Христос доручив Своїм апостолам: «проповідувати Євангеліє всьому створінню»¹⁸, він вже мав на увазі процес «глобалізації», частиною якого, без сумніву, є сучасна економічна і соціальна глобалізація. Християнство за своєю природою є вселенським, а відтак і глобальним. Якщо раніше слово «вселенський» розумілось, як рух, спрямований назовні, то слово «глобальний» передбачає збиральний і охоплюючий рух, який засвідчує завершення проповіді Євангелія. Не може бути сумніву в тому, що до настання Парусії людство буде зібране, з наданням йому

¹⁵ Иоанн ХХІІІ, Энц. *Pasem in terris: I.c.*, 293; Папский Совет «Справедливость и мир», Компендиум социального учения Церкви, п. 441.

¹⁶ *Caritas in Veritate*, 67 [Энциклика "Caritas in veritate" Верховного понтифика Бенедикта XVI. – М., 2009. - С. 95-96].

¹⁷ Павло VI, *Acta Apostolicae Sedis* 59 (1967) 257ff.

¹⁸ Мк. 16:15.

більш близьких соціальних і релігійних зв'язків у міру того, як процес зцілення людства від гріха Адама отримає визнання і виконає свою функцію благодаті».¹⁹

З огляду на це, Ватикан закликає до створення нової всесвітньої влади. Задля цього він виступає з ініціативою реформування ООН. Примітно, що ще в лютому та березні минулого року (тобто всього за декілька місяців до оприлюднення енцикліки «*Caritas in veritate*»!) Папа публічно заявляв, що в нинішній світовій кризі винен егоїзм світових фінансистів, а сьогодні він вже пропонує саме цим світовим фінансистам, які винні в кризі, створити світовий уряд з тим, щоб надалі можна було уникнути подібних речей. Більше того, понтифік вважає, що влада, утворена з цих світових фінансистів, повинна бути обов'язковою для всіх країн і народів. «В умовах зростаючої нестримно всесвітньої взаємозалежності і настільки ж глобальної кризи виразно заявляє про себе невідкладна необхідність реформувати Організацію Об'єднаних Націй, як і міжнародну економічну і фінансову систему, щоб поняття сім'ї націй стало конкретною реальністю. ... Це необхідно, якщо ми хочемо збудувати політичний, правовий і економічний порядок, який зміцнить міжнародне співробітництво і спрямує його на солідарний розвиток усіх народів. Для того, щоб управляти світовою економікою, оздоровити економічні системи, вражені кризою ... потрібна справжня всесвітня політична влада» (*Caritas in Veritate*, 67).²⁰

Примітно, що, тримаючи на оці подібні глобалізаційні ініціативи Бенедикта XVI, офіційні протестантські, а особливо православні кола вбачають в цьому настання апокаліптичних подій, мотивуючи це тим, що Об'явлення Івана Богослова і чимало святих пов'язують прихід останніх часів людства з настанням влади антихриста як лідера світового уряду. При цьому, антихриста часто прив'язують до якогось з римських пап, який і очолить встановлення цієї самої світової влади і ознаменує воцаріння антихриста, а це, у свою чергу, нібито й мусить розкривати антихристиянську суть Римо-Католицької Церкви, її псевдохристиянську природу. Версія не нова і притаманна не лише для православ'я. З часу реформації її активно обстоює і протестантизм (проте, якщо для православних традиційно це пов'язане з невизнанням примату Папи, з невизнанням ряду суто богословських позицій, головним з яких є *Filioque*, то для протестантів подібна теологія спричинена орієнтацією на відновлення ранньохристиянської традиції, визнання за духовне керівництво в цьому однієї лише Біблії і на цій підставі невизнання як католицької, так і православної традиції).

Так чи інакше, але все сучасне християнство в масі конфесій і церков виявилось втягнутим в сучасні глобалізаційні процеси. Якщо одні (назвемо ці конфесії антиглобалізаційними) на фоні таких процесів шукають точки опору в етнічному, в етнічній сфері (а це переважною більшістю православні національні церкви), то інші цілком підтримують подібні потуги, розцінюючи їх чи не як благодатну тенденцію повернення до чистоти апостольського християнства чи канонічної традиції. Приміром, неохристиянська ідея «відродження» особистості і нації передбачає виключно відродження їх «взагалі», бо ж спричинює нав'язати

¹⁹ Эффинг О. Мирон, К.И.Г. Вселенская Церковь и глобализация // КАТОЛИЧЕСТВО ПРИМОРЬЯ: [Електрон. ресурс]. - Режим доступа: <http://www.catholic.vladivostok.ru/global.htm>

²⁰ Энциклика "Caritas in veritate" Верховного понтифика Бенедикта XVI. – М., 2009. - С. 95-96.

свою монополію, владу над тисячами віруючих, яка спрямована в першу чергу проти їхньої етнічної чи національної приналежності в ім'я якогось «вищого громадянства неба». Кінцевий ідеал більшості неохристиянських конфесій – не реформація, не розбудова, не вдосконалення «цьогосвітнього» суспільства, а пасивне очікування і сподівання досягти єднання з Богом. А якраз оця пасивність і являє одну з ознак глобалістичної ідеології.

Незважаючи на те, що ліберальні протестанти та неохристияни зауважують на своїй прихильності до національного, сфера останнього в їхній уяві окреслена тільки зовнішніми її атрибутами – частково мовою, національним костюмом, окремими звичаями і традиціями. А оскільки глобальна культура вільна від чітких етнічних кордонів, то своєю зовнішньою універсальністю вона може прижитися в будь-якому етнічному середовищі, постаючи в ньому як деякий вірус, який надто важко попервах локалізувати, але який спрямований на тотальне нищення культурної сфери того чи іншого етносу.

Ідеологія глобалізму активно експлуатує сферу культури, точнісінько так само як вона використовує і релігійну сферу, зокрема церковну, здійснюючи ставку як на окремі церкви, так і на універсальні християнські положення в цілому. Як у сфері культури замість етнічної культури нав'язується модерна глобальна культура, яка немає нічого спільного ні з етнічною, ні з національною культурою як такими, точно так і в релігійній сфері – замість християнських цінностей підсовується глобалістичний світогляд, який лише зовні обрамлений в ідею про якесь християнське вселенське братство, ідею про повернення християнства до його первісної чистоти, до реалізації витокових євангельських принципів. Як в глобальній культурі немає місця для особистості, для конкретного «Я», не зауважуючи вже на тому, що вся її суть звільнена від притаманних для звичайної культури стрижнів – вона немає ні етнічного коріння (попри те, що частково спирається на окремі етнічні, здебільшого зовнішні, виразники окремих конкретних культур), ні часу й місця свого походження, ні історії. Точнісінько так само й глобальне християнство є лише бутафорією на християнство традиційне, підрубкою його світогляду, його традицій. Як глобальна культура цілком універсальна і позачасова, а відтак мінлива, безформна, еkleктична, так само і глобальне християнство, на відміну від традиційного християнства, вихолощене від головного – від оригінального християнського морально-етичного вчення, від ідеї про віру людини не лише у Всевишнього (тут слід згадати про такий різновид глобального християнства, як «атеїстичне християнство»), а й в саму себе, оскільки в глобальному християнстві віруючий не може віднайти для себе нові буттєві смисли, а тому не усвідомить значимість себе як особистості і на цій підставі не зможе виступати не лише знавцем і носієм вищої істини буття, а й засобом реалізації у світі чогось більш цінного.

Метою глобалізму є нівеляція сфери етнічного, спотворення християнських цінностей, моралі, руйнація християнського світогляду з тим, щоб встановити нову глобальну універсальну ідеологію з її типом нової людини «без роду і племені», без власного «Я» – людини гвинтика в механізмі об'єднаного людства. «Глобалізація передбачає створення єдиної системи загальнолюдських цінностей, в основі яких стоїть індивід. Це не відповідає установкам окремо взятих релігій, для яких пріоритетні інтереси громад віруючих (великих і малих, локальних). Глобалізація ж, вириваючи людини з контексту «своєї» громади, консолідує людей на вищому, глобальному рівні. За такої моделі індивід неминуче втрачає інтерес до власної,

більш вузької, релігійної ідентичності (та й не лише до релігійної, а передусім – і це є більш важливим – до власної етнічної, етнокультурної ідентичності! – П.П.). ... Глобалізація претендує на роль свого роду світської релігії, що пропонує людині якийсь усереднений, зате оптимальний варіант існування в цьому світі. Разом з тим вона стимулює подальшу секуляризацію суспільства (незворотність якої сьогодні вже не виглядає настільки однозначно). Те суперсуспільство, що закладено в її ідеології, не буде потребувати релігійної легітимації, релігії як системоутворюючого начала. Роль релігії повинна звестися до питань улаштування сім'ї, моралі, теософського пошуку тощо».²¹

На наш погляд, надійним опором проти глобалізації під личиною американізації, з одного боку, всіх сфер і інститутів європейських суспільств, а з іншого – так званої «загрози ісламізації» Європи, може бути процес повернення націй до свого етно-національного коріння, причому до такого його зразку, який воно мало тривалий час. А це можливо здійснити тільки шляхом повернення нації до своєї традиційної національної Церкви, свого природного національного християнства. Антиглобалізаційні реакції притаманні в основному для тих конфесій і церков, які обстоюють ідею національно орієнтованого християнства чи національних церков. «Вселенський зміст християнства, - слушно зауважує А.Річинський, - розкривається в окремих національних формах, сукупність яких творить Христову громаду, де немає вже ні елліна, ні юдея, бо кожний з них однаково причетний до благодаті, але кожний залишився, як і був, елліном чи юдеєм, вносячи свій особливий тон у загальну симфонію. ... Таким чином, вища мета існування нації – розкрити якийсь момент вічного Буття, залежно від природних дарувань, особливої місії й чинної енергії кожного народу. ... У цьому глибокий зміст загальнолюдської культури».²² І ще: «...Вселенськість християнства у православнім розумінні полягає власне в єднанні різнорідних, різнообдарованих і по-різному виконуючих своє призначення національних Церков – членів одного соборного тіла».²³ В ширшому християнському (чи загальнохристиянському) розумінні ця вселенськість мусить розумітися також, як єдність в різноманітті, як єдність національно орієнтованих, орієнтованих на своє, на рідне, на власну етнічну сферу, на національну культуру – на все те, що робить в цьому світі людину в етнічному сенсі «якось», а не безбатченком. Треба усвідомлювати, що сучасна дехристиянізована нація нездатна не те, що відродити свої, притаманні тільки для неї національні виразники, вона нездатна витримати тиск тотальної глобальної катастрофи, загроза якої нависла над усім світом, бо ж, не маючи сталих, детермінованих в сучасних умовах тільки релігією морально-етичних парадигм, вона наважується піддатися новій моралі свавілля і вседозволеності взірця глобалістичної ідеології.

²¹ Религия и глобализация на просторах Евразии. – М., 2005. - С. 332-333.

²² Річинський А.В. Проблеми української релігійної свідомості. - К.-Тернопіль, 2000 - С. 266-267.

²³ Там само.- С. 265.